

Cum voluntas sit de his que naturaliter hō
bz: quare pctm fore dicatur: cū nullū aliud na
turale peccatum sit. **Distin. XXXIX.**

Ic autē oritur qstio satis necessaria
ex supioribus cām trahens. dictū
est. n. supra volūtatem inesse nālī
ter hōi: sicut intellectus et memo
ria. q autē hōi nālīa sunt quātūcūq

qz viciēf: bona tñ eē nō desinūt. Qm nō valet
viciū bonitātē in q deus eā fecit penitus psume
re. vt xbi grā. Intellectus vel rō et ingeniu ac
memoria: et si vicijs et pctis obnubilent et cor
rumpanf: bona tñ sūt: nec pctā noīant. Sicut
Ang. de rōne q est imago dei in q facti sumus
euidēter ostēdit in. xv. li. d. tri. Nec est inqt ima
go in q hoīes sūt creati: q ceteris aīalibus p̄sūt:
q creatura in rebus creatis excellētissima: cuz a
deo iustificat: a deformi forma i formosaz mu
tatur formā. Erat. n. etiā inter vicia nā bona. b
aut imago rō est vel itellectus. Cū ergo volun
tas de nālībus sit: quare ipsa nō semp bonū est
et si aliqui vicijs subiaceat: Ad hoc facile rīdēt
qui dicūt oīa que sūt inquātū sunt bona eē: qz
ipsaz volūtātē inquātū est vel inquātū voluntas
est: vt supra posuimus: bonū eē asserūt: s3 inq̄
tū inordinata est: mala est et pctm. vbi pōt ab eis
rōnabiliter qri: si volūtas inquātū iordinata ē:
pctm est: qre ergo itellectus rō et igeniū: et hu
iusmodi cū iordinata sūt pctā nō sūt. Inordina
ta vero sunt: sicut voluntas: cū ad rectū finē nō
tendūt: eozqz actus p̄uaticatiōes existunt. Ad
qd illi dicūt volūtātis noīe aliqui vim. s. nālem
potentiā volendi: aliqui actū ipsius vis signifi
cari. His aut ipsa insita aīe nālīter nunq pctm
est. sicut nec vis memorādi vel intelligēdi. sed
actus huius vis qui et voluntas dicūt: tunc pec
catum est quando inordinatus est.

Quare actus voluntatis sit peccatus si actus
aliarum potentiarum non sunt peccata.

Abuc qri qre huius nālīe potentie
actus pctm sit: si aliarū potētiarū act⁹
pctā nō sūt. s. potētie memorādi: cui⁹
actus ē memorare. et potētie itelligē
di: cuius act⁹ ē itelligere. Ad qd ipsi dicūt: qz al
terius gñis ē actus ille volūtātis qz act⁹ memo
rie vel itellectus. Dic. n. actus est ad aliqd adi
piscēdi vel nō admittēdi: q nō pōt eē de malis
qu sit malus. Velle. n. mala: malū est: s3 intelli
gere vī memorare mala: malū nō ē: quāuis eoz
qdā ēt hos act⁹ eē malos iterdū asserāt nō ipso
be. memorat. n. iterdū qz malū vt faciat: et qrit
itelligere vī vt sciat ipugnare. Ecce qriter sol

uit pmissa qstio ab his q tradūt oīa eē bona in
quātū sūt. q vero dñt volūtates malas pctā eē:
et nullo mō bona: breui⁹ respōdēt dicētes actus
volūtātis nō eē de nālībus: s3 vim ipsaz et potē
tiā volēdi que semper bonū est: et in oīb⁹: cū ēt
sit i parulis in qbus nōdum est actus eius.

Quo mō intelligendū sit illud. hō etiā q seru⁹
est peccati naturaliter vult bonum.

Posterea qri solet quo mō intelligēdi
sit qd ait Ambro. exponēs illud ver
bū apostoli. nō. n. qd volo illud ago:
sed qd nolo illud facio. Dicūt. n. q hō
subiectus pctō: facit qd vult: qz nālīter vult bo
nū: sed volūtas hec semp caret effectu: nisi grā
dei adiunet et liberet. si hō subiectus ē pctō: vlt
quidem malum et operatur: qz seruus est pec
cati. et eius voluntatē: sicut supra dixit Augu.
libenter facit. quo modo ergo naturaliter bo
num vult. An est eadem voluntas. i. idem mo
tus qua libenter peccato seruit. et qua naturali
ter vult bonum. Si non est eadem voluntas:
que ergo istarum est: que cū homo iustificatur
a seruitute peccati liberaf. At etiam superius
differuimus gratia dei voluntatē hoīs liberat
et adiunat que volūtātē hoīs preparat adiutā
dam: et adiunat preparatā: sed que est illa volū
tas: an illa que nālīter vult bonū: an que libēter
seruit peccato. Si tamē due sunt volūtates p
posita est questio p̄funda: q varia a diuersis ex
positiōe determinat. Alij. n. dicūt duos eē mo
tus. vnus quo vult bonū nālīter. et qre nālīter:
et qre nālīis dicūt: qz talis fuit motus nāe huma
ne i prima creatiōe: i q creati sine vicio sum⁹. q
pprie nā dñ. Fuit. n. hō creatus i volūtate rect⁹
An i ecclīasticis dogmatib⁹ scriptū ē. Firmissi
me tene p̄imos hoīes bonos et rectos eē crea
tos: cū libero arbitrio quo possent si vellēt pro
pria volūtate peccare: eosqz nō necessitate: s3 p
pria volūtate peccasse. Recte igit dñ hō nālīter
velle bonū: qz in bona et recta volūtate p̄dit⁹ ē.
Supior. n. sintilla rōnis: que ēt. vt ait Hiero. in
Chaym non potuit exstingui. bonus semp vult
et malū odit. Alium aut dicūt esse motum men
tis: quo mens relicta superiorū lege: subijcit se
peccatis: eisqz oblectatur. iste motus vt aiunt:
anteqz alicui assit gratia: dñatur in homie et re
gnat. Alterūqz dep̄imit motū: vterqz tñ ex lib.
ar. ē. Veniēte at grā ille motus malus elidit⁹: et
alter nālīter bonus liberaf et adiunat: vt effica
citer bonum velit. an grām vō licz nālīter velit
homo bonū: non tamen absolute concedi opz
bonā hñe volūtātē: sed potius malā. Alij autēz

dicunt vna esse voluntate. i. vnu motu quo naturaliter vult homo bonum: et vicio vult malum: et delectatur: et in quantum vult bonum naturaliter bonum est: et in quantum malum vult malum est.

¶ Divisio textus.

Questio q^a rectitudo voluntatis et puer sitas est ex fine. Dic inquit vtrum in voluntate possit esse pueritas et pectum. Et diuidit in partes duas. In prima ostendit quo modo in voluntate pectum esse potest: et q^{uod} pectum non est nisi per denominationem ab eo ad quod aliquid naturaliter ordinatur. In secunda parte inquit quo modo voluntas naturaliter in bonum tendat. ibi. (Preterea q^{uod} solet quo modo intelligendum sit etc.) Præia diuiditur in duas. In prima mouet questionem. In secunda ponit responsionem. ibi. (Ad hoc autem facile etc.) Et diuidit in duo. In prima ponit responsionem per primam opinionem supra memoratam, que ponit omnia in quantum sunt bona esse a deo. In secunda respondet per aliam opinionem que ponit actus peccatorum nullo modo bonos esse nec a deo. ibi. (Qui vero dicit voluntates malas etc.) Circa primum facit tria. Primum respondet ad questionem. Secundum obicit contra responsionem et soluit. ibi. (Ubi potest ab eis rationabiliter queri etc.) Tertio iterum contra obiectionem solutionis obiectionem mouet et soluit. ibi. (Sed ad hoc queritur quare etc.)

¶ Questio. I.

Hec est triplex questio. Præia q^{uod} vtrum peccatum sit in voluntate. Secundo quo modo naturaliter bonum velit. Tertio de hoc q^{uod} dicitur quod superioris sintilla rationis extinguere non potest. Circa primum queritur duo. Primum vtrum in voluntate possit esse pueritas pectum. Secundo vtrum in actibus aliarum potentiarum possit esse peccatum.

¶ Ut voluntas possit pueri pectum.

I.

Circa primum sic proceditur. videtur quod voluntas per peccatum pueri non possit. Voluntas enim ad imaginem pertinet: nec tamen habet quod est potentia: sed etiam vult ratione actus: quod respectu quorundam obiectorum saluatur ratio perfecta imaginis in tribus potentis. vult in primo libro. 3. di. dictum est: potentia autem non habet comparationem ad obiectum nisi mediante actu. Cum igitur imaginis bonitas per pectum non tollatur: quod in imagine pertrahit homo. vult in primo. dicitur: vult in voluntate non possit esse pectum. Illud quod immediate recipit influentiam a primo fonte immutabiliter tenet hoc quod influentia est ipsius: sicut sube spirituales que immediate esse a deo recipiunt esse incorruptibile habent: reliqua vero per longe distare a primo non possunt semper in esse conservari. vult in secundo de generatione dicitur: sed fons bonitatis finis est a quo ratio boni sumitur: cum igitur voluntas immediate feratur in finem: sicut in obiectum siue est in finem vltimum. vult quod bonitatem iamissibile habeat: et ita peccatum vitari non possit. ¶ Jo. is. dicitur. Qui facit pectum seruus est peccati: sed seruitus voluntati non competit que liberrima est: et libertatis fons. vult supra dictum est. ergo in ea peccatum esse non potest. ¶ Defectus peccati non dicitur illi imputari in quo non potest esse defectus nisi defectu prius in alio existente: sed in voluntate non potest esse defectus nisi prius existat defectus in ratione ergo pectum non dicitur voluntati imputari. perbatio medie. voluntas non est nisi boni vel appetitus boni: sed voluntas non habet defectum secundum quod in bonum vult tendit. ergo non deficit nisi per quod tendit in bonum appetitus: et non existens: sed hoc fit secundum quod indiciu rationis fallit. ergo non est defectus in voluntate nisi prius sit in ratione. ¶ Sicut se habet error ad cognitiuam: ita se habet culpa et peccatum ad appetitiuam: sed vult in 4. meta. dicitur: falsitas est propria fantasie que est cognitio sensitiva. ergo pectum est proprium appetitus sensitui: et non intellectui: quod est voluntas.

Contra

Aug. dicit quod voluntas est qua peccatur: et recte vult: sed quocumque peccatur in eo est deformitas peccati. ergo in voluntate peccati deformitas potest esse. ¶ S. o. q^{uod} est ex nihilo. vult Damasc. dicitur. veritabile est in nihil: vel quantum ad esse vel quantum ad electionem: sed voluntas creata est ex nihilo. ergo cum non sit veritabilis in nihil quantum ad esse: quod est pars imaginis: oportet quod sit veritabilis in nihil quantum ad electionem: et hoc non sit nisi per pectum. ergo pectum in voluntate esse potest.

Respondeo

Dicendum quod nihil imputatur alicui in pectum et culpam: nisi illud cuius causa ipse est: quod non laudamur neque vitupamur nisi ex actibus nostris: ea vero quorum causa non sumus per actus nostros non sunt. vult cum voluntas dupliciter dicatur. scilicet voluntas potentie: et voluntas actus: voluntas potentie cum a nobis non sit: sed a deo: nobis non potest esse pectum: sed actus eius qui a nobis est. Sed sciendum quod aliquis actus est ab aliquo duplici. Uno modo tam secundum substantiam actus quam secundum determinationem agentis ad actum: et hoc proprie in potestate agentis esse dicitur. vult est in voluntate. Ipsa enim potentia voluntatis quantum in se est indifferens est ad plura: sed quod determinate exeat in hunc actum vel in illud non est ab alio determinate: sed ab ipsa voluntate: sed in naturalibus actus progreditur ab agente: sed tamen determinationem ad hunc actum non est ab agente: sed ab eo qui agere tale natus dedit: per quam ad hunc actum determinatum est. et ideo proprium me actus voluntatis a voluntate esse dicitur. vult si aliquis defectus sit in actu eius: ipsi voluntati in culpa et pectum imputatur: omnes autem voluntate creata potest esse in suo actu deficere quantum ex natura sua est: eo quod ex nihilo est in defectum pueritabilis: et ita relinquitur quod in voluntate potest esse pectum quantum ad actum eius.

Ad primum

ergo dicitur quod voluntatis actus non est pars imaginis que est imago similitudinis in distinctione potestatis considerata: quod nulli voluntatis actus proprie manet: cum tamen imago proprie maneat. Sed quod imago in potentis habet quedam obiecta proprie assignata: non est ex eo quod actu illa feratur: nisi forte sub quadam confusione. vult in primo de anima est quod anima proprie intelligit se non discernendo vel cogitando aliquid de se: sed in quantum prius est sibi: sed ex eo quod illa obiecta ferri potest. Sed verum est quod imago recreationis que non semper manet potest quantum ad actus et habitus considerari. ¶ Ad secundum dicendum quod influentia primi principii ad substantias quibus immediate influit est per operationes ipsius principii primi: et quod illa operatio defectui habere non potest indeficiente esse ab eo recipiunt: sed ordo voluntatis ad finem vltimum non est per operationem finis vltimi in voluntate: sed per operationem voluntatis in finem tendentis: et quod voluntas defectibilis est: ideo ab isto ordine deficere potest per defectum sue operationis et non per defectum finis. ¶ Ad 3. dicitur quod voluntas liberrima est. ideo hoc consequitur ea. vult in seruutu te cogi non possit: non tamen ab ea excluditur quod seruutu ti subicere possit: quod fit quia voluntas in actus pectum libere consentit. ¶ Ad 4. dicitur quod ille error que est in ratione secundum quod extimat bonum quod non est bonum: est secundum ignorantiam electionis. vult in tertio ethi. dicitur. Et hec ignorantia non causatur inuoluntarium: quod voluntas huiusmodi ignorantie quodam modo causa est: dum passionibus non cohibet que ratione in extimando absorbent: quare cohibitio in potestate voluntatis est: et ideo peccatum recte voluntati imputatur. ¶ Ad quintum dicendum quod error vel falsitas dicitur propria fantasie: non quod in intellectu esse non possit: sed quod ex errore fantasie et imaginationis interdum causatur: sicut etiam inordinatio appetitus sensibilis peccati quod est in voluntate quodam modo causa est: non quidem cogens: sed inducens. vult per hanc partem inferiorem in qua sunt anime passionibus partem viciosa non auerunt. vult dicit Aug. in libro de ciuitate dei.

¶ Utrum in actu intellectus et aliarum potentiarum voluntate possit esse peccatum.

II.

Secundum sic pcedit. Uidef q in actibus aliarū potētia. Logitatio eniz actus intellectus est: s3 cōtingit cogitando peccare. q in actu intellectus pctm cōtingit eē. C. p. pctm est operatio qdam dīa operationi illi q homini fm q hō est debet: qz talis opatio est recta opatio cui pctm dīat: sed operatio intellectus est hōis s3 q est hō: ex hoc eniz hō dīr hō q est intellectū habēs rōnem. q in opatione intellectus cōtingit esse pctm. C. p. cōtraria nata sunt fieri circa idem: s3 pctm vīti opponit. cū ergo qdam vītus sit in intellectu. s. intellectus: vt p3 ex. 6. ethy. videt q pctm in intellectu esse possit. C. p. infidelitas pctm qdaz est: s3 infidelitas est in intellectu fm q doctrine fidei dissensit. q in intellectu potest eē pctm. C. p. nihil phibet nisi peccatū: s3 qdaz scie sunt phibite vt nigromantia: r hō: cūz igitur scia sit in intellectu vt q in intellectu possit eē pctm.

Contra Illud qd excusat pctm nō est peccatū: s3 defectus q est in intellectu: vt ignorātia peccatū excusat. q in intellectu nō cōtingit esse peccatū. C. p. illud quod non est in potestate nostra nō est peccatum: sed itelligere quodlibet nō est in potestate nostra. ergo si itelligendo deficiamus nō peccamus.

Respondeo dīm: q cū in pctō sit rō malū: pter B ratio culpe vītiqz dīuersimode inuenitur in actu intellectus: r in actu volūtatis: qz in actu volūtatis est malū ex obo: nō aut in actu intellectus: velle eniz mala malū est: s3 itelligere mala nō est malū. cuius rō sumi pōt ex obiecto vītiqz. obm enim volūtatis est bonum: s3 obm i intellectus est verū: bonū autē r malū: vt in. 6. meta. dīr. sunt in rebus: sed verū r falsum sunt in aīa. r iō volūtas pactus suum tēdit in obm suūz fm q se h3 in re. r iō ex bonitate et malitia rei volūte actus volūtatis est bonus r malus: sed intellectus pactum suū tēdit in rem fm q est in aīa. Rō at r maloz r bonoz in aīa bonū est. et ideo cognoscere malū r bonū in se bonū est. Uñ Boetius dīc. q noticia mali bonū deē nō pōt: sed malū accidit in actū intellectus ex indēbita pportioe intellectus ad rem: ex eo. f. q apprehēdit rem at eē q sit. Itelligere eniz rem falso est malū in actu intellectus: sicut verū est bonū eius: vt dīr in. 6. ethy. actus igit intellectus sic malus nō h3 ē eodē mō rōnē culpe: sic actus volūtatis qui inueniē suo modo malus: qz rō culpe pmo in actu volūtatis inuenitur: in actibus autē intellectus r aliarum potētiarum nō nisi fm q sunt impati a volūtate. Rō enim culpe in actu deformi est ex hoc q pcedit ab eo q h3 dīstīz sui actus. B autē est in hōie fm illam potētiā que ad plura se h3 nec ad aliquod eoz determinat nisi ex se ipa: qd tū volūtati conuenit: potētie eniz organīs affixe coguntur ad aliqū actū p imutationē organoz sine qbus in actum exire nō possunt. Intellectus autē: qūis sit potentia nō affixa organo: tamē cogitur ad aliqd ex rōne vel argumēto: siue deficit ab aliquo in qd nō pōt ex defectu demonstratio nis r intellectualis luminis. Voluntas aut pōt de se in qd3 qd apprehēsum fuerit: nec ab eo p aliquā rōnez violēter phiberi pōt: qz cū intellectus ferat in rem fm q res est in aīa put h3 rōnē veri idiget intellectus ad itelligēdū rez aliquo medio lumie vel demfatioe p qd rē deducat in B q ad itelligēdū sibi sit pportioata. vñ ē p rōnē pōt nēcio aueli ne alicui rei pferat: s3 volūtas: vt dictū est: fertur in suū obm fm q est in re: r iō o3 vt aliquā opōnē hēat in rē ad B q fiat sibi pportioata: vel expoliando eā a mā: vel aliqd h3: sic itells fac: s3 directe in rem apprehēfaz fm q est fert. r iō nō pōt deficere qn ferat in qd cūqz voluerit: neqz aliqd phibēte neqz paliquē ei defectū.

Ad primū q dōz: q pctm in cogitationibus pōt eē

duplīr: vel in qstū cogitatioes sunt: r sic nō est in eis nisi peccatū vanitatis fm q intellectus deberet occupari vīlīoz bus cogitationibus: r occupat iutilibus: nec B in culpā imputat nisi fm q actus intellectus natus est a volūtate impari: vel in qstū cogitatioes ppter delectationē rei cogitate querunt: r sic potius est pctm in delectatioe rei cogitate s3 memoriā r spēm q in ipsa cogitatione. Illa aut delectatio nō est in intellectu: s3 in cōcupiscibili r irascibili cuius est actus cogitatus. vñ tale pctm reducī ad idem genus vt fornicationis: r homicidij in quo est ipse actus pcti exterius perpetratus. C. Ad scdm dīm: q illa pfecta opatio intellectus q est hōis fm q est hō nō h3 rōnem meriti nisi fm q est a voluntate impata: sic cum quis in cōtemplatioe dīnoz meret. Et sīr ecōtrario nō est culpa in actu intellectus erratis: r varia cogitatis nisi fm q actus eius est a volūtate i peratus. C. Ad 3^m dīm: q peccatū de quo nūc loquimur: qd rōnez demeriti h3: nō opponit virtuti quolibz modo accēpte virtuti fm q est pncipiū actus meritorij r remunerabilis: qūis aut pfectio intellectus: vt scia r sapia possit habere rōnē vīti ex hoc solo q pfectio intellectus est opus ei bonum reddens fm q facit recte itelligere: nō tamē h3 q actus eius sit remunerabilis: r meritorius nisi fm q est impatus a voluntate. C. Ad 4^m dīm: q infidelitas nō est peccatū in intellectu existēs nisi fm q actus intellectus est i peratus a volūtate: sic eniz r fides in eo est: qz fm Aug. credere nō pōt hō nō volens: sīr etiā nisi hō voluntarie omittat qd facere deberet in infidelitatem nō icideret: qz si quod in se est faceret: de reuelaret sibi qd credere deberet. C. Ad gntū dīm: q artes ille nō sunt phibite fm q tū in cogitatione stant: sed per accēs in qstū sunt occasio peccadi fm q noticia artis disponit: r inclinat ad vsum artis q sine pctō esse nō pōt: r si etiā ipsa speculatio artis peccatū dicat: hoc nō erit nisi ex parte speculantis qui alijs intendere teneat. si tamē per h3 considerationē ab illis retrahatur. C. Questio. II.

Inde querit quomodo homo nāliter bonū velit. Et circa B querunt duo. Primo vtrum homo velit bonū nāliter. Scdo vtrū idem motus sit quo homo vult bonū nāliter: r quo vult malum.

Utrū homo nāliter velit bonum.

Primus sic pcedit. Uidef q homo nāliter bonū non velit. Illud enim qd nāle est idem est apud oēs: s3 non omnes hoies bonū volunt. q bonū velle nō est eis nāle. C. p. illō qd est nāle nō assuefcimus: vt in. 2. ethy. dīr. sed homo per assuetudinē efficit habilior ad bona volendū. q bonū velle nō est homini nāle. C. p. illud qd est fm nām semp est in suo actu: r si deficit nō deficit nisi in minori parte ppter aliqd accitale impedimētū: s3 homo frequenter deficit a bona volēdo. q nō est sibi naturale. C. p. fm nālia neqz meremur neqz demeremur: s3 ex hoc q aliquis bona vult meret. q bona velle non est naturale. C. p. illud quod est nāle nō tollitur per peccatum: qz data nālia etiam in demonibus itegra manent: vt Dio. dicit. S3 p pctū alienat hō a volūtate bonoz. q velle bonum non est naturale.

Sed contra Mat. 4. dicit in Glo. q virtutes sunt homini nāles. r hoc dīc philosophus in. 6. ethy. q fm vītutes aliqs inclinat ad bonū volēdū. ergo bonū velle est homini naturale. C. p. sicut pars itellectiua perficit in veri cognitione: ita ps affectiua pficit in volūtate boni: s3 cognoscere verū est nāliter desideratū ab oībus: q omnes hoies nā scire desiderant. vt pba dicit. ergo velle bonū est homini nāle.

Respondeo dñm: qd illud dñ esse nāle alicui rei: qd cōuenit sibi fm cōditionē sue forme p quā in tali nā constituitur: sic ignis nālī tendit sursum. for/ ma autem per quā homo est homo est ipsa rō et intellectus. vnde in illud quod est cōueniens sibi fm rōnes et intellectu nālīter tendit. bonū autē cuiuslibz virtutis est cōueniens homini fm rōnem: qz talis bonitas est ex quadam cōmen/ suratione actus ad circumstantias et finē quē ratio facit. vnde quidā inclinationes vtutū sūe aptitudines p̄existunt naturalī in ipā nā rōnali que vtutes naturales dicuntur: et etiā per exercitium et deliberationē complent: vt in. 6. eth. dicif. ideo homo naturalī in bonū tendit. Sed motus naturalis a forma p̄greditur fm cōditionē forme. voluntas aut talis cōditionis est et ratio: vt non sint determinata ad vnū quin in aliud flecti possint: et ideo quīs velle bonū homini sit nāle: nihilominus tamē pōt malum velle: nō inq̄/ tum est malū: s; inq̄tum extimatur bonū.

Ad primum dñm: qd ista nālis inclinatio in bonū inuenitur in hoībus oībus: sed qz vt dictū est volūtas nō est necessario determinata ad vnū nō opz qd omnes actu bonū velint. ¶ Ad scōm dñm: qd in/ clinatio volūtatē ad bonū que est in natura humana non est per assuetudinem: s; habitus quo perficif ista habilitas est vel per cōsuetudinē vel per ifusione. ¶ Ad 3^m dñm: qd in illis que sunt determinata ad vnū semp sequitur actus naturalis nisi impediā: et impedimētū p̄tingit in minozi parte: s; voluntas nō est natura quedā determinata ad vnū: et p̄terea h; impedimētū semp sibi coniunctū. s. carne; re pugnante. vñ apls Ro. 7. Inuenio aliam legē in membris meis etc. Et ideo homo a voluntate boni simplr abducitur in id quod est apparet bonū. ¶ Ad 4^m dñm: qd actus naturalis in his que sunt determinata ad vnū nō potest eē meritorius: qz tales actus voluntati nō subiacent: vt p; in actibus nutritiue partis: s; actus illi qui impio volūtatē sub/ iacent meritorij sunt et si homo nālīter ipsos velit. ¶ Ad quintū dñm: qd inclinatio illa naturalis nunq; p̄ctūz tollit: quīs habilitas: vt dictū est: semp per p̄ctū minuitur.

¶ Utrum volūtas qua homo naturaliter vult bonū et qua vult malum sit eadem.

Secundum sic p̄cedif. Videt qd eadē volūtas sit qua homo nālīter vult bonū et qua vult malū. Potentia enim rōnalis se h; ad opposita: s; volūtas quedā est rōnalis potentia. q se habet ad opposita. q eadē est boni et mali. ¶ P. eadē est voluntas vt natura cōsiderata et volūtas deliberata: s; volūtatē vt natura cōsiderata homo vult nālīter bona: volūtatē autē deliberata homo vult malū. q eadem voluntate homo vult nālīter bonū et malū. ¶ P. liberū arbitriū est quo eligif bonū et malū: vt supra dictū est: s; libe. ar. est voluntas vt ex p̄us determinatis p; q eadē voluntas est que in bonū naturalī tendit: et que malū vult. ¶ P. sicut se habet verū et falsū ad cognitionē ita bonū et malū ad affectionē: s; eadē potentia. v; ratio que est veri est etiā falsi. q eadē volūtas que est boni naturalī etiam est mali. ¶ P. potētia determinata ad vnū nō potest esse p̄ncipium actus meritorij: s; si volūtas alia est que fertur in bonū et que in malū: vna earū erit determinata ad bonū et alia ad malū: vel salte; altera determinata erit. q neutra earum poterit esse p̄ncipium meriti vel demeriti.

Sed contra Idē non pugnat cōtra seipsum: s; volūtas qua homo naturalī bonū vult et pugnat per illam qua homo malū vult. q nō est vna volūtas vtrāq;. ¶ P. idē nālīter nō tendit in duo contraria: sed bonū et malū sunt cōtraria. ergo nō est eadē volūtas

tas que in bonum et malum tendit.

Respondeo dñm: qd illud quo aliquis bonū et malū vult pōt tripliciter dici. vno modo illud p̄ncipium quod est inclinans ad bonū vel malū: et hoc modo nō est idē quo aliquis vult bonū et malū: qz ipsa volūtas sensualitatis inclinā naturalī in delectabile carnis quod est sibi cōueniens: et hominis est malū: qz ipsum est homo. Volūtas autē rōnalis put est natura hoīs: siue put consequif naturalem apprehensionem vniuersalium p̄ncipiorum iuris est que in bonū inclinā. Scōdo pōt dici quo aliquis vult bonū vel malū illō qd eligif bonū vel malū se/ quēdo hanc vel illā inclinationem: et sic est eadē volūtas. Tercio mō pōt dici ipse actus voluntatis quo voluntas vult bonum et quo vult malum in actu: et sic nō est dubiū aliū esse actū voluntatis quo qd vult bonū et quo vult malum.

Ad primum dñm: qd quīs potentia rōnalis sit ad opposita: non tamē ad vtrūq; oppositoz equalr ordinat: s; ad vnū nālīter: et ad alterum fm qd a perfectiōe p̄prie nature deficit: et ideo alia est volūtas q naturaliter tendit in bonū. s. voluntas rōnis. et alia que nālīter tendit in malū hoīs s; qd est homo. s. volūtas sensualitatis: et p̄cipue fm qd est per fomitem corrupta. ¶ Ad secundū dñm: qd voluntas vt deliberata: et vt nā nō differunt fm essentiā potētie: qz nāle et deliberatoziū non sunt differentie voluntatis fm se: s; fm qd sequif iudiciū rōnis: qz in rōne est aliquid naturaliter cognitū quasi p̄ncipium in demonstrabile in operabilibus: qd se h; per modum finis: qz in operabilibus finis h; locum p̄ncipij: vt in. 6. eth. dñ. vñ illud qd finis est hoīs est nālīter in rōne cognitū esse bonū et appetēdū: et voluntas p̄us istaz cognitionē dñ volūtas vt natura: aliquid vō ē cognitū in rōne p̄ iquisitionē: ita in opatiuis sic in speculatiuis: et vtrūq; s. taz in speculatiuis qz operatiuis p̄tingit iquirētē rōnē errare. vñ volūtas que talē cognitionē rōnis sequif deliberata dñ: et in bonū et malū tendere pōt: s; nō ab eodē inclināte: vt dictū est. ¶ Ad tertium dñm: qd lib. ar. nominat potētiā eligētē bonum et malum: et nō illud qd ad vtrūq; inclinā. ¶ Ad quartū dñm: qd quīs eadē rō possit esse veri et falsi: nō tamē ex eodē habet qd sit vtriusq; s; ex vtute p̄mo; p̄ncipioz que sunt naturaliter cognita h; vt vītatem cognoscat. ex fantasia vō habet vt falsū iudicet. Similr in electione voluntatis est rectitudo ex nālī inclinationē euz auxilio gratie: sed est in ea peccatum ex corruptiōe iferiorz virium que in p̄ctū inclinānt. ¶ Ad quintū dñm: qd voluntas est fm b; determinata in vnū nālīter tēdēs: ita qd in alterum nālīter non tendit: non tamē in illud in quod nālīter tēdit de necessitate: s; voluntarie tēdit. vñ et potest illud nō eligere. similr potest etiam nō eligere illud p̄ctū in quod sensualitas corrupta inclinā: qz inclinatio nālīs: vt dñ est: ē fm exigētiāz nāle inclinātis.

¶ Questio. III.

Inde querif de superiori scintilla ratiōis. Et circa hoc querunt. 3. Primo vtrū supior scintilla ratiōis possit extingui. Scōdo supposito qd nō extingatur vtrum consciētia possit errare. Tercio vtrum consciētia errans liget.

¶ Utrum supior scintilla rōnis possit extingui.

Ad primum sic p̄cedif. Videt qd supior scintilla rōnis possit extingui. Error rōnis extinctio ei⁹ dñ: qz tenebre cōparat: s; hāc scintilla: rōnis cōtingit errare: vt p; i Glo. Hiero. Ecce h. p. Ubi p̄ter vba qd in littera iducunt paulopost subdit. Hāc aut cōscia; sepe p̄cipitari videmus. q supior scintilla rōnis pōt extingui. ¶ P. supior scintilla rōnis videt eē supior rōnis p; sed rō supior

potest peccare et mortali: ut supra dictum est. Scintilla ista potest extinguere. ¶ P. ppetas h. scintille et dicitur manet ut malo remurmure: s. in hereticis nihil est quod remurmure in his ppetis q. fm secta sua faciunt: q. et in occisione iustorum arbitrat. tur se obsequium prestare deo: ut dicitur Jo. 16. Ergo scintilla rationis est in eis extincta. ¶ P. p. h. dicitur in 7. et h. q. mali. s. q. h. bitus vity ia acquiescent: ignorantia finis hnt: s. non pot fieri murmur q. ad actum nisi fm q. cognoscit deviatio a fine. q. v. q. in illis quoz potetie p. h. b. corrupte sunt h. murmur cesset: et ita scintilla rationis in eis extinguitur. ¶ P. id est quod remurmurat malo: et quod inclinatur ad bonum: s. in dñatis non est aliqd scitans eos ad bonum. q. nec in eis est aliqd remurmurans malo: et ita scintilla rationis in eis extinguitur.

Contra. Scintilla rationis extinguere non potest lumen intellectus remanere: s. lumen intellectus nunquam per petram tollit: q. lumen illud ad imaginem pertinet: ut per ex eo quod dicitur in ps. Signatum est super nos lumen vultus tui. ubi Hieronymus exponit de consignatione imaginis. q. scintilla rationis per petram non extinguitur. ¶ P. illud quod est naturale per petram non tollit: sed inclinatio ad bonum est homini naturalis: ut dictum est: q. est fm rationis scintilla. q. scintilla rationis per petram non extinguitur.

Responsio. dicitur q. fm Dionysius in 7. ca. de divinis nominibus. Dina sapia coniungit principia secundorum ultimis principiorum: q. ut in libro de causis ostendit in ordine creatorum o. q. dñs pcedit simile: nec h. potest esse nisi fm q. aliqd precipitat de perfectione eius: q. q. dñs inferiori modo est in secundo ordine creaturarum q. in primo. vñ h. q. inferior creatura de similitudine superioris precipitat est supremum in inferiori: et ultimum in superiori: q. est definitius receptum q. in superiori sit. iter creaturas aut talis est ordo: ut primo sit angelus et secundo sit rationalis anima: et q. rationalis anima corpori coniuncta est: ita cognitio debita sibi fm suum principium ordine est cognitio q. a sensibilibus in intelligibilia pcedit et non puenit in cognitione veritatis nisi inquisitione pcedere: et ita cognitio sua rationalis dicitur: q. vo angelus simpliciter incorporeus est: nec corpori vnus cognitio nãe sue debita est: ut simpliciter sine inquisitione veritatis apprehendat: ppter qd intellectualis natura non minatur: opz q. in anima rationali q. angelo in ordine creaturarum contiguat sit aliqd precipitatio intellectualis veritatis fm quam aliquam veritatem sine inquisitione apprehendat sic apprehendunt prima principia naturaliter cognita tam in speculativis q. et in operativis. vñ et talis veritas intellectus vocatur fm q. est in speculativis q. et fm q. in operativis est sinderesis dicitur: et hec veritas scintilla puenieter dicitur q. sic scintilla est modicum qd ex igne euolat: ita hec veritas est q. dñs modica precipitatio intellectualitatis respectu eius quod de intellectualitate in angelo est. et ppter hoc est superior pars rationis scintilla dicitur: q. in natura rationali supremum est. vñ et Hieronymus dicit. q. p aquila significat: q. cetera animalia in volando transcendit: ita et h. veritas transcendit rationabilem q. p boiem significat: et concupiscibilem q. p vitulum: et irascibilem q. p leonem. Sic autem non contingit in speculativis intellectum errare circa cognitionem primorum principiorum: quin semper repugnet o. ei quod contra principia dicitur. ita et non contingit errare in practiciis in principijs primis: et ppter h. dicitur q. hec superior rationis scintilla: q. sinderesis est: extinguere non potest: sed semper repugnat omni ei quod contra principia naturaliter sibi indita est.

Ad primum. dicitur q. sicut ex predictis patet prima principia circa principia fm se considerata: continetur tamen errare circa ea fm q. sunt virtute in conclusionibus per malam rationationem: ita etiam lumen sinderesis in se nunquam extinguitur: s. fm q. deliberando deducit in conclusionem operabilis potest esse defectus s. q. per impetum delectationis et passionis cuiuscumque aut etiam false inductionis errorum conclusio non recte ex principijs primis deducitur: et ita non dicitur q. sinderesis precipitat: s. q. scia precipitatur que est conclusio: ut supra dictum est. et est in ea veritas sinderesis: sic veritas principiorum

in conclusione. ¶ Ad secundum dicitur q. sinderesis est aliud a superiori parte rationis: q. est supra totam rationem: ut Hieronymus dicit in Hieronymus iducta. unde non sequitur q. si in ratione sit petra q. in sinderesi sit petra. ¶ Ad tertium dicitur q. sic lumen intellectus naturale non sufficit in cognoscendo ea que fidei sunt: ita etiam non sufficit in remurmurando his que fidei sunt nisi lumine fidei adiuncto. et ideo sinderesis etiam in infidelibus manet integra quantum ad lumen naturale: s. q. puro lumine fidei excecati sunt non remurmurat eorum sinderesis his que contra fidem sunt. ¶ Vel dicitur q. sinderesis semper remurmurat malo in vniuersali: s. q. in heretico non remurmurat huic malo particulari s. contingit ppter errorem rationis in applicatione vltis principij ad particulare opus: ut patebit in sequenti articulo. ¶ Ad quartum dicitur q. ignorantia malorum qua sine ignorantia non est ignorantia opposita scie vlti: q. si a malo quereret verum bonum esset fornicaria diceret q. non s. h. ignorantia finis opposita scie de fine s. q. imiscet se ad electionem huius particularis opis sic pñ ad conclusionem imiscet: et ita ppter inclinationem huius dñi deficit malus de finis iudicio. Iudicat. n. b. et tãq. per se bonum: ut cum misere delectetur: et ita ppter inclinationem huius: et ipetum passionis non precipit mēte sinderesis murmur: q. anima est q. si iebria ta passione. vñ et si exterius dñum pferat: non tamen mens sua iterius ita tenet: sic ebrui dicunt verba sapientum exterius: que tñ iterius non intelligunt: et est exemplum pñ. in 7. et h. in hac materia loquens. ¶ Ad quintum dicitur q. et in dñatis manet naturalis inclinatio qua homo naturaliter vult bonum: s. hec inclinatio non dicitur actu aliquem: s. solus ordinem nature ad actum. h. autem ordo et habilitas nunquam in actu exit ut bonum actualiter velit ppter perpetuum impedimentum obstinationis voluntatis ligatis: s. tamen naturalis cognitio manet: et ita semper manet murmur rationis contra voluntatem. voluntas tamen nunquam rationi obedit.

¶ Utrum conscientia aliquando erret.

II.

Secundum sic pcedit. Videtur q. conscientia nunquam erret. Ad B enim q. aliqd iudicium sit certum opz in dictis testium certa veritate esse: s. in dño iudicio quod certissimum est nunquam a iusticia declinans conscientia tenet locum testis: ut patet Ro. 2. Testimonium reddere conscientia eorum. q. conscientia infallibile veritate habet: et ita non errat. ¶ P. illud quod est naturale: est idem apud oēs et semper: s. fm Basilium conscientia est naturale iudicium totius. q. conscientia semper manet in sua rectitudine: et ita non errat. ¶ P. illud quod est primum in aliquo ordine o. est fixum et stans. ois enim motus pcedit ab immobili: ut dicit Augustinus super Hieronymum. Sed lex est dirigens in oibus actibus humanis. q. lex immobilis rectitudine continetur: s. conscientia est lex intellectus nri: ut dicit Damascenus. q. conscientia semper recta est. et nunquam errat. ¶ P. conscientia scia q. dñs est: sed conscientia semper verax est: ut patet primo posteriorum. q. nec conscientia errare potest. ¶ P. ut dicitur s. et h. fm h. conscientia in continente obtenebratur q. a passionibus vincit: s. conscientiam passionibus non vincit: q. qñ fm passionibus homo operatur conscientia remurmurat. ergo conscientia a propria rectitudine non obliquatur: et ita non errat.

Sed contra. Ecce h. p. in Hieronymus. Hieronymus dicit. Conscientia iterduz precipitari videmus: s. precipitium eius est ipsius error. q. conscientia quicquid errat. ¶ P. ad conscientiam pertinere videtur arbitrium de rebus agendis vel non agendis: s. in hoc arbitrio plerumque homines decipiuntur: ut patet Jo. 17. Venit hora ut ois q. interficit vos arbitretur se obsequium prebere deo.

Responsio. dicitur q. sicut ex predictis patet prima principia quibus ratio dirigitur in agendis sunt per se nota: et circa ea non contingit errare sicut nec contingit errare ipsum demonstrantem circa principia prima. Dec autem principia agendorum naturaliter cognita ad sinderesim pertinent: sic deo esse obediendum: et filia. Sic autem in scientijs demonstratiuis ex principijs cõibus non deducuntur conclusiones nisi medijs principijs proprijs: et determinatis ad genus illud virtutis primorum principiorum continetur.

bus: ita in operabilibus in quibus ratio deliberans syllogismo quodam videtur ad inveniendum quid bonum sit: ut patet ex 3° de anima: ex principijs cōsibus in cōclusionem huius operis determinati venit medijs quibusdā principijs proprijs et determinatis. De cōtra p̄p̄a principia nō sunt p se nota naturalr: sicut principia cōia: sicut inotescunt vel per inquisitionē rōnis vel p assensum fidei: et quia nō omnium est fides: ut dicitur p^o Cor. 8. Iterum quia ratio conferens quicquid decipitur: ideo circa ista principia cōtingit errare sicut hereticus errat in hoc quod credit omne iuramentum esse illicitum: et hec principia determinata pertinent ad rationes superiores vel inferiores: veritas autem cōclusionis dependet ex utroque principijs. et ideo cum conscientia sit quedā cōclusio sententiā quid bonum sit fieri vel dimitti: ut patet ex his que dicta sunt supra. di. 24. Cōtingit in conscientia errorē eē ppter B quod ratio decipit in principijs appropriatis: sicut conscientia heretici decipit dum credit se non debere iurare et p cā legitimā: quā ab eo expetit: non quia decipiat in B cōi principio quod est nullum illicitum eē faciendum: sicut quia decipit in B quod credit omne iuramentum esse illicitum: quod quasi p principio accipit.

Ad primum dicitur: quod conscientia dicitur esse testis inquit: tum id retinet contra quod voluntas fecit quasi voluntatem accusans de eo quod sibi non obedivit: et in hoc non errat: quia facere contra conscientiam peccatum est: ut infra dicitur: sicut ppter hoc non remouetur quin errare possit in hoc quod de faciundo vel non faciundo sentiat. **Ad secundum** dicitur: quod conscientia dicitur nāle indicatorium non per se: sed inquitum vultu fundere sit in ipsa manet: sicut vultu principiorum saluatur in cōclusionibus: et ex parte illa non errat. **Ad tertium** dicitur: quod conscientia nō est prima lex et p̄mū dirigens in humanis actibus: sicut quasi quedam applicatio p̄me legis. sicut principiorum cōium ad actus particulares: ppter quod a dā. lex intellectus dicitur. unde nō oportet quod semper sit recta. **Ad quartum** dicitur: quod conscientia nō dicitur simpliciter: sicut sicut quid. sicut sicut extimationē illius cuius est conscientia. dicitur. n. conscientia sicut quod aliquis sibi conscius est: quis autem scientia semper sit veritas: nō tamē quicquid aliquis extimat se scire verum est: et ita nō oportet quod semper sit cōscientia vā. **Ad quintum** dicitur: quod in cōclusionē particularis agendi dupliciter cōtingit esse defectum. vno modo ex falsitate principiorum: ex quo syllogizatur: et hoc modo in cōclusionē tenetur id quod veritati contrarium est: et B est error cōscientie. Alio modo ex impetu passionum absorbentium: et quasi ligantium rōnis iudiciū in particulari ut actu nō cōsideret nec hoc nec eius oppositum: sicut voluntas sequatur delectabile quod sensus pponit: et hic est error electionis et non cōscientie.

Utrum conscientia errans obliget.

III.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod cōscientia errans non obliget. Quicquid enim nō facit hoc ad quod obligat peccat: sicut patet ut supra dictum est: est dictum vel factum vel concupitum contra legē dei: cum igitur cōscientia et ratio errans nō sit sicut legem dei: videtur quod nō obliget. **Ad primum** dicitur: quod omne peccatum reducit ad aliquod genus peccati: quia nihil est in genere quod nō sit in specie: ut in secundo topic. dicitur. sicut si aliquis habeat cōscientiam furandi: ut pascat patrem: hoc furari nō reducit ad aliquod genus peccati: ut patet in discurrēdo p singula. ergo talis nō peccat. **Ad secundum** dicitur: quod talis conscientia erronea euz non obligabat. **Ad primum** dicitur: quod pceptum inferioris nō potest obligare contra pceptum superioris: ut infra. 4. 4. dicitur: quod pceptum pconsulis non obligat ad faciendum aliquid contra pceptum impatoris: sed deus superior est conscientia nostra. **Ad secundum** dicitur: quod conscientia nostra non potest nos obligare ad faciendum aliquid contra pceptum dei: et sic idē quod prius. **Ad tertium** dicitur: quod deus est potētoris et maioris auctoritatis quam conscientia nostra: sicut deus nō potest nos obligare ad peccatum faciendum suo pcepto. **Ad quartum** dicitur: quod nullus faciens hoc ad quod obligat peccat: aliter esset pplexus: quod est impossibile: quia sic necio peccaret: sed

si habeat aliquis erroneā conscientiam quod debeat fornicari et fornicetur nō excusat a peccato: aliter tyranni qui sanctos occiderunt nō peccassent: quia arbitrabantur se obsequium deo prestare. **Ad secundum** dicitur: quod conscientia erronea nō obligabat. **Ad primum** dicitur: quod dictamen conscientie nō facit ut id quod est veniale sit mortale: quia alicui dicitur conscientia quod nō est bonum loqui vba ociosa: nec tamē dicens mortale peccat: sicut plus distat malū a bono quam veniale a mortali. **Ad secundum** dicitur: quod conscientia errans nō obligat ad ea que sunt sicut se mala.

Contra sup illud Eccles. 7. Scit enim tua conscientia recta. Dicitur: sicut quasi. sicut conscientia iudice nocens nō absoluit: sicut pceptum iudicis obligat ad aliquid faciendum. **Ad secundum** dicitur: quod conscientia obligat. **Ad primum** dicitur: quod Ro. 13. dicitur. Omne quod nō est ex fide peccatum ē. contra conscientiam. **Ad secundum** dicitur: quod etiam si bonum est quod sit: sicut conscientia prohibet bonum est errans. **Ad tertium** dicitur: quod conscientia errans obligat. **Ad primum** dicitur: quod si non fornicetur quod peccat mortale. omne autem peccatum mortale est ex contemptu dei: sed quicquid facit aliquid in intentione contemnendi deum mortale peccat. **Ad secundum** dicitur: quod ita conscientia errans euz obligabat.

Respondeo dicitur: quod circa B sunt due opiones. Quia dā enī distinguunt tria genera operum: quia dā enī sunt opa p se bona: et conscientia que ea faciēda dicitur non est errans: sicut recta. vñ talis conscientia simpliciter ligat: necynque deponēda est: quod dāz vñ sunt de se idifferētia: ut leuare festucā: vel aliquid huiusmodi: et si conscientia talia opera dicitur esse faciēda obligat ad faciendum non simpliciter: sicut manēte tali conscientia: unde teneatur vel conscientiam istam deponere: quia erronea est: vel facere quod cōscientia dicitur: aliter enim peccat. Quedā vñ opera sunt de se mala sicut fornicari: mēti: et huiusmodi: et ad hec nullo modo conscientia obligare potest: sicut verum est quod si aliquis credat se non fornicando legem dei contemnere nō ppter hoc quod conscientia eum ad fornicandum ligat peccat: sicut quia in contemptu dei B quod dimittendum est dimittit. Sed si diligenter videatur quod conscientia ligat inuenit in oibus ligare: ut alla opinio dicitur. **Ad secundum** dicitur: quod dā dicitamen rōnis est: voluntas autem nō mouet in aliquid appetendum nisi p̄supposita aliq̄ apprehensio. obm enī voluntatis est bonū vel malū sicut quod est imaginatum vel intellm. Intentiones autem boni vel mali rō ipsa demōstrat. unde cum actus voluntatis ex obiecto specificet: oportet quod sicut rōnis iudiciū et cōscientie voluntatis actus pcedat: et per modū istū conscientia ligare dicitur. quia. sicut si aliquis fugiat p voluntatem quod rō bonū dicitur ē ibi fuga boni: quia fuga malū est: quia voluntas fugit illud ac si esset bonū sicut rōnes ppter tristitiam aliquā sicut sensum: et similr si rō dicitur aliquid bonum esse malū: voluntas nō potest in illud tendere quin mala sit: tendit enim in illud ut ostensum est a rōne: et ita ut in malum simpliciter ppter apparet bonū sicut sensum: et id sicut rō sicut conscientia recte iudicat siue nō voluntas obligat hoc modo: quod si iudiciū vel dictamen rōnis: quod est conscientia: nō sequit actus voluntatis: iordinat? ē: et hoc est obligare. sicut alstringere voluntatem ut non possit sine deformitatis nocumēto in aliud redere: sicut ligatus nō potest ire. Sciendum tamē quod aliter ligat conscientia errans aliter conscientia recta. Conscientia enim recta obligat simpliciter et p se. B enim quod est per ipsam dictatum est in se bonū et ex iudicio rōnis bonū apparet. unde si nō fiat malū est: et si fiat bonū est: sicut conscientia erronea nō obligat nisi per accūs: et sicut quod si enim dicitur aliquid eē faciendum illud fieri in se cōsideratū nō est bonū necium ad salutē: sed apprehendit ut bonū: et ideo cum nō liget nisi sicut quod est bonū nō obligatur voluntas per se ad B: sicut per accūs. sicut rōne apprehensionis qua iudicatur bonū: et id si fiat aliquid quod est sicut se malū quod errās rō indicat bonū peccatū non euitat. Si autem non fiat peccatum incurrit: quia vnus defectus bonitatis sufficit ad B quod aliquid dicatur malū: siue desit bonitas que est per accūs sicut quod res apprehēditur in rōne boni: siue bonitas quod est rei per se. Sed si sit altera tria. sicut que est per accidens non ppter hoc

erit actus bonus: et ista solutio accipitur ex vbiis pbi. in. 7. et b. ubi queritur utrum dicatur aliquis incontinens: ex hoc quod per passionem discedit a qualicunque ratione siue recta siue non recta. vel dicatur incontinens propter hoc quod discedat a ratione recta: et soluitur quod dicatur incontinens per se et simpliciter propter hoc quod discedit a ratione recta. sed de per actus incontinens: ex hoc quod discedit etiam a qualicunque ratione siue recta siue non recta.

Ad primum secundum dicitur: quod quis illud quod ratio dicitur per se non sit secundum legem dei: sicut nec per se bonum tamen per actus est secundum legem dei: sicut et bonum in quantum ratio apprehendit ipsum ut secundum legem dei et bonum: et ideo sequitur quod conscientia errans per actus obliget: et non per se. **Ad secundum** dicitur: quod conscientia errans que dicitur aliquid esse faciendum dicitur illud esse faciendum sub aliquo ratione spiritualis boni vel quod prius vel iustum vel aliquid horum. unde contra hanc conscientiam facit peccatum: et contra illud opponitur virtuti sub cuius ratione ratio oppositum dicitur. **Ad tertium** dicitur: quod conscientia obligat non virtute propria: sed virtute precepti divini: non enim conscientia dicitur aliquid esse faciendum hac ratione: quod sibi videtur: sed hac ratione: quod a deo preceptum est. unde per actus ex virtute divini precepti obligat in quantum dicitur hoc ut preceptum a deo: et ideo dicitur: me conscientia plus obligat quam preceptum plati sicut: et preceptum divini: in cuius virtute ligat sicut patet: si preceptum regis non pueniret ad populum nisi mediante aliquo principe: si princeps diceret hoc est preceptum a rege: quis non esset verum dictum suum obligare: ut preceptum regis: ita quod preceptores mererentur penam. **Ad quartum** dicitur: quod ideo deus non potest nos obligare ad peccatum faciendum: quod non potest errare: ut iudicet hoc esse faciendum quod non est faciendum. conscientia autem errare potest. et ideo non est simile. **Ad quintum** dicitur: quod simpliciter nullus perplexus est absolute loquendo: sed quodammodo posito non est inconueniens illo stante aliquem perplexum fore: sicut intentione mala stare siue fiat actus debitus qui est in precepto siue non fiat: peccatum incurritur. similiter etiam stante erronea conscientia quodammodo fiat peccatum non vitatur: sed potest homo conscientiam erroneam sicut et intentionem prauam deponere. et ideo simpliciter non est perplexus. **Ad sextum** dicitur: quod conscientia ut dicitur est obligat virtute precepti divini sub cuius ratione apprehendit illud quod ratio dicitur. et ideo si illud apprehendat ut dicitur recte cadens sub precepto peccat mortaliter: omittendo quod conscientia dicitur: etiam si sit veniale: et indifferens. Si autem apprehendatur: ut non directe cadens sub precepto vel probatione: tunc non sit directe contra conscientiam: sed preter eam: et ita non peccatur mortaliter sed venialiter: vel etiam nullo modo sic quando conscientia dicitur alicui quod bonum est facere aliquid opus consilij: si non facit non peccat: quod non apprehendit illud ut bonum debitum et necessarium ad salutem: et precepto subiaccens.

Explicatio textus.

Et si vitij et peccata obnubilant. **De** obnubilatio et corruptio intellectus non intelligitur quantum ad actus proprios ipsius intellectus secundum se considerati cum in multis peccatoribus acutissima ingenia iuuantur: sed intelligitur secundum habilitatem ad gratiam et virtutem: et ad opus bonum putatur etiam de quod omnis malus ignorans est: sunt tamen quedam peccata que etiam intellectus contemplatione obnubilant: in quantum per ea homo passionibus perturbatur et distrahitur: et a contemplationis actu impeditur: ut precipue in peccatis carnalibus patet. unde et commentator in. 7. philosophia dicit. quod virtutes morales perficiunt ad scientiam: et precipue virtus castitatis. **Breuius** respondeatur dicentes actus voluntatis. **Hec** responsio utriusque opinioni conueniens esse potest precipue quantum ad actum malum in quem voluntas naturaliter non ordinatur. **Sed** voluntas habet semper caret effectu. **Doc** potest intelligi de effectu ultimo voluntatis: quo scilicet in ultimo fine ordinatur. scilicet de actu meritorio: et tunc per gratiam intelligitur gratia gratum faciens sine qua meritorium esse non potest. si autem intelligitur per effectum bone voluntatis quantum ad quod

cumque bonum: sic per gratiam oportet intelligere gratuitum dei auxilium: quo omnibus non tantum gratuita: sed etiam naturalia confert sine quo nihil boni in nobis esse potest. **Alij** autem dicunt unam esse voluntatem. **Ista** opinio videbatur ponere quod voluntas naturaliter vult bonum. quod iste motus voluntatis semper maneat: et secundum additionem actus voluntatis deliberatiue de bono vel malo simpliciter: sed si per motum intelligebant actum. quendam voluntatis qui est operatio: sic falsum dicebant: quod voluntas non est determinata naturaliter ad unum ut semper agat. si autem per motum intelligebant inclinationem voluntatis in bonum: sic verum dicebant: quod illa inclinatio semper manet eadem: siue quod ex deliberatione bonum siue malum velit.

Ad ex fine omnis actus pensari debeatur ut simpliciter boni vel mali dicantur. **Distin. XL.**

Est hec adiunctum videtur de actibus utrum et ipsi ex fine sicut voluntas pensari debeant boni vel mali. **Licet** enim secundum quosdam omnes boni sint in quantum sunt: non tamen absolute omnes dicendi sunt boni nec omnes remunerabiles: sed quidam simpliciter mali dicuntur: sicut et alij boni. nam simpliciter ac vere boni sunt illi actus qui bonam habent causam et intentionem. id est quod bonam voluntatem comitantur et ad bonum finem tendunt. **Mali** vero simpliciter dicendi debent qui peruersam habent causam et intentionem. **Unde** Ambrosius ait. **Affectus** tuus operi tuo nomen imponit: et Augustinus super psalmum. **Nemo** computet bona opera sua nisi fide. **Ira** enim mihi videtur esse: ut magne vires et cursus celerrimus preter viam: quod ubi fides non erat: bonum opus non erat: bonum enim opus intentio facit: et intentio nem fides dirigit. non valde attendas quid homo faciat: sed quid cum facit attendat: quo lacertos optime gubernationis dirigat. **His** testimoniis insinuare videtur ex affectu et fine opera esse bona vel mala. quibus consonat quod dominus in euangelio ait. **Non** potest arbor bona. scilicet fructus. facere. neque arbor mala. scilicet fructus. facere. **Si** mala fuerit: non bona: sed mala facit opera. **Si** vero bona fuerit: bona: non mala facit opera.

Ad utrum omnia opera hominis ex affectu et fine sint bona vel mala.

Ad queritur utrum omnia opera hominis ex affectu et fine sint bona vel mala. **Quibusdam** ita videtur esse: qui dicunt omnes actus esse iditer feretes: ut nec boni nec mali per se sint: sed ex intentione bona bonus: et ex mala malus sit omnis actus: secundum quos quilibet actus potest esse bonus si bona intentione geratur. **Alijs** vero videtur quod quidam actus in se mali sunt: ita ut non possint esse nisi peccata: etiam si bonam habeant causam. **Et** quidam in se boni: ita ut et si malam habeant causam: